

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات

آئین نامه آموزشی مقطع دکتری
Ph.D

فصل اول کلیات

✽ ماده ۱ : تعریف
دوره دکتری Ph.D، بالاترین مقطع تحصیلی آموزش عالی است که به اعطای مدرک می انجامد و مجموعه ای هماهنگ، از فعالیت های پژوهشی و آموزشی است.

✽ تبصره :
در این آئین نامه، به منظور اختصار، به تمام واحدها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشگاهها، پژوهشکده ها و مراکز تحقیقاتی مجاز دانشگاه آزاد اسلامی که در زمینه تحصیلات تکمیلی فعالیت دارند، دانشگاه گفته می شود.

هم چنین در این آئین نامه به واحدهای آموزشی و پژوهشی تحت پوشش دانشگاه "واحد" و به شورا یا کمیته تحصیلات تکمیلی مربوط "شورای تحصیلات تکمیلی واحد" گفته می شود.

✽ ماده ۲ : هدف
هدف از ایجاد دوره دکتری، تربیت افرادی است که با احاطه یافتن به آثار علمی در يك زمینه خاص و آشنا شدن با روش های پیشرفته تحقیق و دستیابی به جدیدترین مبانی آموزش و پژوهش، بتوانند، با نوآوری در زمینه های علمی و تحقیقی، در رفع نیازهای کشور و گسترش مرزهای دانش، در رشته تخصصی خود، مؤثر بوده و به تازه هایی در جهان دست یابند.

✽ ماده ۳ : محور اصلی
محور اصلی فعالیت های دوره دکتری، پژوهش و کسب تبحر در يك رشته خاص علمی است و آموزش وسیله برطرف کردن کاستی های آموزشی این دوره

است، تا راه را برای وصول به اهداف دوره هموار سازد.

✽ ماده ۴ : مراحل دوره
دوره دکتری به دو مرحله آموزشی و پژوهشی تقسیم می شود.
مرحله آموزشی از زمان پذیرفته شدن دانشجو به عنوان دانشجوی دکتری آغاز و به امتحان جامع ختم می شود.
مرحله پژوهشی پس از مرحله آموزشی آغاز و با تدوین رساله و دفاع از آن پایان می پذیرد.
✽ تبصره :

دانشجویان دوره دکتری می توانند تحقیقات اولیه مرحله پژوهشی خود را در مرحله آموزشی آغاز نمایند ولی ثبت نام رسمی آنها برای مرحله پژوهشی و تدوین رساله، منوط به موفقیت در امتحان و دفاع از طرح پژوهشی رساله است.

فصل دوم شرایط ورود

✽ ماده ۵ :
شرایط ورود به دوره دکتری عبارت است از:
(۱) داشتن شرایط عمومی ورود به آموزش عالی
(۲) داشتن دانشنامه کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) یا دکترای حرفه ای یا بالاتر، متناسب با رشته تحصیلی مورد تقاضا، از یکی از دانشگاههای داخل یا خارج کشور که حسب مور به تائید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسیده باشد.
(۳) موفقیت در امتحان یکی از زبان های خارجی
(۴) قبولی در امتحانات اختصاصی ورود به دوره دکتری

✽ تبصره ۱ :

تشخیص اینکه دارنده کدام دانشنامه در کدام رشته می تواند تحصیل کند و هم چنین تعیین شرایط تطبیق مدرک تحصیلی دانشجو با برنامه آموزشی مصوب، بر عهده گروه برنامه ریزی ذیربط، در شورای برنامه ریزی دانشگاه آزاد اسلامی است.

✽ تبصره ۲ :

در ورود به دوره دکتری محدودیت سنی برای داوطلبان وجود ندارد.

✽ تبصره ۳ :

ورود دانشجویان ممتاز و دارای استعداد های درخشان به دوره های دکتری بر اساس آئین نامه و ضوابط جداگانه امکان پذیر است که توسط معاون آموزشی و شورای هدایت استعداد های درخشان تدوین و به مرحله اجرا گذاشته می شود.

در هر حال این دانشجویان که از هر طریق مجاز وارد دوره دکتری می شوند از حیث ضوابط، همانند دیگر دانشجویان تابع مقررات این آئین نامه هستند.

فصل سوم استاد راهنما

✽ ماده ۶ :

استاد راهنما به تقاضای دانشجو و موافقت کتبی استاد و با تصویب شورای تحصیلات تکمیلی واحد تعیین می گردد.

✽ تبصره :

استاد راهنما، باید حداکثر تا پایان سال اول تحصیلی هردانشجو، تعیین شود. تا زمانی که

استاد راهنما انتخاب نشده است، " مدیر گروه " وظایف استاد راهنما را بر عهده می گیرد.

✽ ماده ۷ :

استاد راهنما باید عضو هیأت علمی دانشگاه بوده و حداقل دارای مرتبه استادیاری باشد و لااقل سه سال سابقه تدریس یا تحقیق در دوره کارشناسی ارشد و یا بالاتر داشته باشد.

✽ تبصره :

در شرایط خاص، راهنمائی رساله دانشجوی می تواند توسط دو استاد راهنما به طور مشترک صورت گیرد.

✽ ماده ۸ :

به پیشنهاد استاد راهنما و تائید شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده، یک یا دو نفر از اعضای هیأت علمی یا از صاحب نظران و محققان برجسته، به عنوان استاد مشاور تعیین می شوند.

✽ تبصره :

استادان مشاور باید دارای مدرک دکتری با حداقل مرتبه استادیاری با سابقه ۳ سال تدریس یا تحقیق در دوره کارشناسی ارشد باشند. برای صاحب نظران و محققانی که عضو هیأت علمی نیستند، داشتن مدرک دکتری الزامی است

فصل چهارم مرحله آموزشی

✽ ماده ۹ :

دانشجویی که برای دوره دکتری ثبت نام می کند، بسته به میزان دروس مورد نیاز رشته موظف است بین ۱۸ تا ۲۲ واحد درسی را با نظر استاد راهنما و تصویب شورای تحصیلات تکمیلی گروه مطابق برنامه مصوب شورای برنامه ریزی

دانشگاه در مدت مجاز دوره، با موفقیت بگذراند.

✽ تبصره :

اگر دانشجویی، تعدادی از واحدهای درسی لازم را در دوره کارشناسی ارشد نگذرانده باشد، موظف است، به تشخیص گروه ذیربط، کمبود واحدهای درسی خود را در مرحله آموزشی جبران کند.

حداکثر تعداد واحدهای جبرانی ۱۰ واحد و حداقل نمره آن بدون احتساب در میانگین کل دانشجو در هر درس ۱۴ از ۲۰ است. به ازاء هر ۱۰ واحد جبرانی یک نیمسال تحصیلی به مدت مجاز مرحله آموزشی دانشجو افزوده می شود.

✽ ماده ۱۰ :

دانشجو در مرحله آموزشی، موظف است در هر نیمسال تحصیلی بین ۶ تا ۱۲ واحد درسی از دروس مرحله آموزشی را انتخاب و ثبت نام کند، مگر آنکه کمتر از ۶ واحد درسی باقی داشته باشد.

✽ ماده ۱۱ :

طول مدت مجاز مرحله آموزشی (تا پایان امتحان جامع و دفاع از طرح پژوهشی رساله) حداکثر ۴ نیمسال تحصیلی است. چنانچه دانشجو نتواند در این مدت، مرحله آموزشی را به پایان برساند، از ادامه تحصیل محروم می شود.

✽ ماده ۱۲ :

حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۴ از ۲۰ است. در صورتی که نمره دانشجو در یک کمتر از ۱۴ باشد، باید آن را تکرار کند. در هر حال میانگین کل دانشجو در دوره دکتری نباید از ۱۶ کمتر باشد.

✽ تبصره ۱ :

در صورت تکرار یک درس توسط دانشجو، فقط نمره قبولی دانشجو در کارنامه او ثبت و در تعیین میانگین کل او محاسبه می شود.

* تبصره ۲ :
چنانچه میانگین کل نمرات دانشجو در مدت مجاز
تحصیل در مرحله آموزشی، به ۱۶ نرسد، از ادامه
تحصیل محروم می شود

. فصل پنجم امتحان جامع

* ماده ۱۳ :
امتحان جامع، ارزیابی خلاقیت، قوه ابتکار،
توان و قابلیت های پژوهشی دانشجو است که به
صورت امتحان شفاهی یا کتبی و یا هر دو (به
تشخیص شورای تحصیلات تکمیلی گروه) صورت می
گیرد.

* ماده ۱۴ :
امتحان جامع به معنی امتحان از تمام دروس
گذرانده شده نیست بلکه مجموع اطلاعات دانشجو
را در چند درس مرتبط با موضوع رساله و گرایش
به پیشنهاد گروه آموزشی مورد ارزیابی قرار
می دهد که نتیجه آن به صورت قبول یا نمره
حداقل (۱۵ از ۲۰) یا رد (کمتر از ۱۵) اعلام می
شود.

* تبصره ۱ :
دانشجویانی که بدون شرکت در امتحان ورودی
دوره دکتری توسط گروه ها پذیرش می شوند نیز
باید در آزمون جامع (کتبی و شفاهی) موضوع
ماده ۱۴ شرکت نمایند.

* تبصره ۲ :
دانشجویانی که در امتحان جامع يك بار مردود
شوند، فقط يك بار ديگر مجاز هستند در امتحان

جامع شرکت کنند. در موارد خاص به درخواست مدیرگروه وضعیت دانشجوی به کمیسیون بررسی موارد خاص سازمان مرکزی دانشگاه ارسال می شود.

✽ تبصره ۳ :

دانشگاه یا واحد ذیربط موظف است قبولی یا عدم قبولی دانشجوی را در امتحان جامع، کتباً به وی ابلاغ نماید.

✽ ماده ۱۵ :

به منظور برگزاری جلسه دفاع از پیشنهاد طرح پژوهشی رساله در هر رشته و یا گرایش، کمیته برگزاری جلسه دفاع با حضور استاد راهنما، استادان مشاور، دو نفر استاد داور از گروه و دو نفر استاد داور از خارج از گروه به پیشنهاد استاد راهنما و تصویب شورای تحصیلات تکمیلی گروه و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی واحد دانشگاهی تشکیل می گردد.

✽ تبصره ۱ :

دانشجو همزمان یا پس از امتحان جامع و حداکثر تا پایان نیمسال چهارم، باید از طرح پیشنهادی پژوهشی رساله خود در حضور کمیته فوق دفاع نماید.

✽ تبصره ۲ :

چنانچه دانشجو نتواند در زمان مقرر از پیشنهاد پژوهشی رساله خود دفاع نماید، می تواند زمان مذکور را با موافقت استاد راهنما و تصویب شورای تحصیلات تکمیلی گروه حداکثر به مدت یک نیمسال تحصیلی با رعایت سقف زمانی مجاز دوره دکتری، به تعویق اندازد.

✽ تبصره ۳ :

واحد ذیربط موظف است حداکثر ۲ هفته پس از برگزاری جلسه دفاع از طرح پژوهشی رساله

پیشنهادی دانشجو، عنوان و تصویب آن را همراه سوابق مربوط به دانشگاه ارسال نماید.

فصل ششم .

مرحله پژوهشی و تدوین رساله

✽ ماده ۱۶ :

ثبت نام دانشجو در مرحله پژوهشی و تدوین رساله پس از اعلام قبولی وی در امتحان جامع و تصویب طرح پژوهشی رساله صورت می پذیرد.

✽ ماده ۱۷ :

تعداد واحدهای رساله در مرحله پژوهشی بین ۲۰ تا ۲۴ واحد می باشد. با این ترتیب مجموع واحدهای آموزشی و پژوهشی دانشجو در دوره دکتری بین ۳۸ تا ۴۶ واحد و از این حدود نباید تجاوز کند.

✽ ماده ۱۸ :

تمام فعالیت های علمی و پژوهشی دانشجو، در مرحله پژوهشی و تدوین رساله، باید با هدایت و نظارت استاد راهنما و مشاوران صورت گیرد. دانشجو موظف است در پایان نیمسال گزارش فعالیت پژوهشی خود را با تائید استاد راهنما رسانده و جهت درج در پرونده به دفتر تحصیلات تکمیلی واحد ذیربط ارسال نماید.

✽ ماده ۱۹ : دفاع از رساله

دفاع از رساله پس از تدوین آن توسط دانشجو و تائید کیفیت علمی و صحت مطالب آن از طرف استادان راهنما و مشاور و اظهار نظر کتبی حداقل یک نفر از داوران، مبنی بر قابل دفاع بودن رساله و چاپ یا پذیرش قطعی مقاله منتج از رساله، در مجلات معتبر علمی - پژوهشی داخل یا خارج از کشور، در حضور هیأت داوران صورت می گیرد.

✽ تبصره ۱ :

تائیدیه استادان راهنما و مشاور باید در نخستین صفحات رساله درج شود.

✽ تبصره ۲ :

دفاع از رساله حداقل دو نیمسال پس از تصویب طرح پژوهشی رساله امکان پذیر است.

✽ تبصره ۳ :

در شرایط استثنائی در صورتی که استادان راهنما و مشاور تشخیص دهند که دانشجوی آماده دفاع از رساله می باشد لکن پذیرش مقاله علمی مربوط به رساله را ارائه ننموده است، با تائید مدیرگروه ذیربط دفاع از رساله انجام می شود ولی فارغ التحصیلی دانشجوی مؤکداً مشروط به ارائه مقاله پذیرفته شده می باشد.

در این صورت معاونت های پژوهشی دانشگاه می توانند نسبت به پرداخت حق - الزمه استادان راهنما و مشاور اقدام نموده و تسویه حساب نمایند.

✽ ماده ۲۰ :

ترکیب هیأت داوران به شرح زیر است:

(۱) استاد راهنما به عنوان رئیس هیأت داوران

(۲) استاد یا استادان مشاور

(۳) چهار نفر از اعضای هیأت علمی در رشته مربوط با درجه حداقل استادیاری و ۳ سال سابقه تدریس و تحقیق در دوره کارشناسی ارشد، و به بالاتر، به پیشنهاد استاد راهنما و تائید شورای تحصیلات تکمیلی گروه که باید حداقل یک نفر آنها دانشیار و دو نفر آنها از واحدهای دیگر باشند.

✽ تبصره :

شرکت معاون تحصیلات تکمیلی واحد ذیربط یا نماینده وی به عنوان ناظر و بدون حق رأی در جلسه الزامی است.

✽ ماده ۲۱ :

جلسه دفاع با ریاست استاد راهنما و حضور حداقل چهار نفر دیگر از اعضای هیأت داوران که حداقل یک نفر از آنها از خارج گروه باشد رسمیت می یابد. دانشجو موظف است در حضور هیأت داوران گزارشی از کار تحقیقاتی و رساله خود را ارائه نموده و در پاسخ سئوالات از آن دفاع نماید.

✽ ماده ۲۲ :

هیأت داوران، در پایان جلسه دفاع، پس از شور و بررسی در خصوص اصالت و صحت رساله، امتیاز آن را به شرح زیر مشخص می نمایند.

✽ الف) قبول :

- ۱) با درجه عالی (۲۰ - ۱۹ از ۲۰)
- ۲) با درجه بسیار خوب (۱۸/۹۹ - ۱۷ از ۲۰)
- ۳) با درجه خوب (۱۶/۹۹ - ۱۶ از ۲۰)
- ۴) با درجه قابل قبول (۱۵/۹۹ - ۱۵ از ۲۰)

✽ ب) نیاز به اصلاحات اساسی دارد.

✽ ج) غیر قابل قبول

ملاك تصميم گيري در خصوص رد يا قبول رساله، رأی موافق حداقل چهار تن از اعضای هیأت داوران است و برای درجه بندی مراتب قبولی، رأی حداقل سه تن از اعضاء ضروری است.

✽ تبصره ۱ :

در صورتی که تعداد آراء موافق و مخالف برای تصمیم گیری برابر باشد، رأی رئیس هیأت نافذ است.

✽ تبصره ۲ :

چنانچه هیأت داوران رساله را از جهاتی، ناقص تشخیص دهند موارد نقص را در رأی خود ذکر نموده از دانشجو می خواهند در مدتی که از

حداکثر مجاز دوران تحصیل وی تجاوز نکند، رساله خود را کامل و مجدداً از آن دفاع نماید.

✽ تبصره ۳ :

تخصیص نمره به رساله از سوی داوران فقط برای محاسبه میانگین و تعیین درجه قبولی و یا مردود بودن رساله صورت می گیرد.

. فصل هفتم سایر مقررات

✽ ماده ۲۳ :

حداکثر مدت مجاز تحصیل در دوره دکتری ۹ نیمسال است. چنانچه دانشجوی در این مدت نتواند رساله خود را تکمیل و از آن دفاع نماید، از ادامه تحصیل در آن رشته محروم می شود.

✽ تبصره :

به پیشنهاد استاد راهنما و تائید شورای تحصیلات تکمیلی گروه و دانشگاه، می توان یک نیمسال دیگر به مدت مجاز تحصیل دانشجوی اضافه کرده و در مورد استثنائی با تائید کمیسیون موارد خاص دانشگاه یک نیمسال دیگر به سنوات تحصیلی دانشجوی اضافه می شود.

✽ ماده ۲۴ :

دانشجوی دوره دکتری باید به طور تمام وقت به تحصیل پردازد تا بتواند از مزایای دانشجویی در دوره دکتری برخوردار شود.

✽ ماده ۲۵ :

عدم ثبت نام یا عدم تصویب طرح پژوهشی رساله در زمان مقرر، به منزله انصراف دانشجوی از تحصیل تلقی می شود. در موارد استثنائی که دانشجوی عذر موجه داشته باشد، می تواند با موافقت گروه و تائید شورای تحصیلات تکمیلی با

توجه به حداکثر مدت مجاز تحصیلی، حداکثر تا دو نیمسال از مرخصی تحصیلی استفاده کند.

✽ ماده ۲۶ :

دانشجویانی که در هر مرحله از دوره دکتری از ادامه تحصیل منصرف یا محروم شوند، بنا به درخواست آنان تائیدیه ای مبنی بر گذراندن واحدهای درسی دوره دکتری داده می شود.

✽ ماده ۲۷ :

این آئین نامه در ۷ فصل، ۲۷ ماده و ۲۵ تبصره در جلسه ۵۵ مورخ ۱۳۸۳/۱۱/۲۰ شورای برنامه ریزی دانشگاه آزاد اسلامی به تصویب نهایی رسید و از اول سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می شوند، لازم الاجراست. از تاریخ اجرا کلیه بخشنامه ها و آئین نامه های آموزشی و پژوهشی مغایر با آن برای دانشجویان مشمول این آئین نامه لغو می شود.